

життя, розвиток духовно, психічно, фізично і соціально здорової особистості, формування цінностей і життєво важливих переконань та напрацювання необхідних практичних навичок відповідальної поведінки по відношенню до свого життя, довкілля та оточуючих.

Технологія “рівний–рівному” передбачає роботу волонтерів серед однолітків, дозволяє кожному бути лідером у педагогічно доцільному напрямі і тим самим реалізуватись як особистість, що має значущість саме для старшокласників. Ця технологія ґрунтується на провідній діяльності старшокласників – спілкуванні і бажанні зайняти гідне місце у колективі, бути авторитетним, самореалізованим і корисним. Технологія “рівний-рівному” стосовно екологічної освіти і виховання має забезпечувати передачу достовірної інформації екологічного змісту авторитетними однолітками, довіра до яких і є основною умовою опанування цієї інформації. Вона також є засобом організації екологічної поведінки в довіллі.

Діяльність волонтерів за цією технологією має ґрунтуватися на принципах: культурної відповідності, тобто відповідати особливостям соціального середовища та ґрунтуватися на засадах культури екологічної поведінки; доступності, має бути доступною і зрозумілою для кожного учасника, тобто стосуватися сфери повсякденної діяльності; рівноправності, всі учасники під час взаємодії між собою та природою мають рівні права; інтеграції, можливість застосування екологічних переконань в різних соціальних інститутах; відкритості, можливість оцінити результативність екологічної діяльності.

Отже, формування екологічної поведінки за методом “рівний-рівному” – це суспільно корисна діяльність учнів старшої школи, яка полягає в передаванні знань, умінь і навичок екологічно доцільної поведінки, що сприяє дотриманню гармонійної єдності в природі, екологічних норм і правил поведінки, а також запобігає споживацькому ставленню до довкілля.

К. І. Чорна

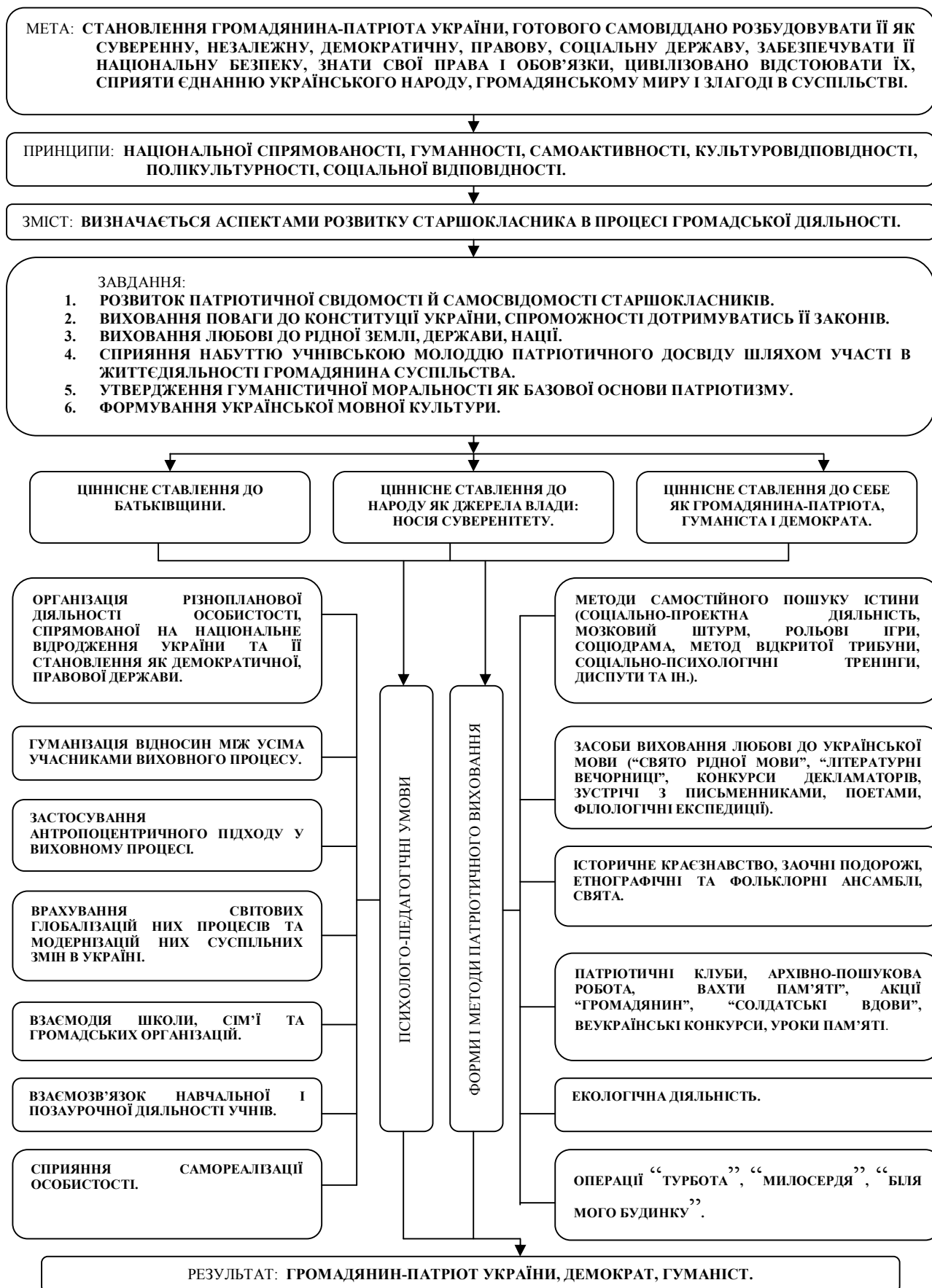
ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Розпочинаючи формувальний етап дослідження ми усвідомлювали, що для виховання громадянина-патріота необхідна виховна система роботи, яка б охоплювала і навчальну, і позаурочну діяльність педагогів, школярів, батьків, громадських організацій, науки, засобів масової інформації, центрів зайнятості і здоров'я, соціальної служби та інших державних інституцій.

Виховна система школи – пріоритетний фактор цілеспрямованого виховання, результат творчої діяльності педагогів, сім'ї та громадських організацій. Вона містить ту мету, заради якої створюється; спільну діяльність вихователів і вихованців, які забезпечують реалізацію цієї мети; самих людей як суб'єктів цієї діяльності; середовище їх життєдіяльності; відносини, які розвиваються між ними; ціннісні орієнтації і моральні якості, що визначають духовну єдність і характер їх поведінки.

В умовах модернізаційних суспільних змін справжня виховна система

школи не може бути не гуманістичною. Це складний соціальний, психолого-педагогічний комплекс. Найважливіша його функція – виховання. Процес виховання охоплює всю сферу розвитку особистості. Виховна система впливає на школярів не лише через уроки, учителів, самостійну роботу (психолого-педагогічний фактор), але й через задіяність в оточуючому середовищі, через стосунки, які складаються між дітьми та громадськими організаціями, через психологічний клімат, який об'єднує дорослих і дітей в даному конкретному закладі (соціальний фактор).

Рис. 1. Функціонально-прогностична модель виховання патріотизму старшокласників у позаурочній діяльності

Виховна система школи – це досить стійке структурне утворення, яке забезпечує своєрідний “захист”, “душевний комфорт” учасників педагогічного процесу. Найважливішим і стабільним елементом виховної системи, її метою є учень. Його, як особистість, характеризує прагнення до свободи, незалежності, автономності. В системі ж елемент втрачає частинку своєї незалежності й автономності, так як потрібно дотримуватись загальних норм, виконувати певні обов’язки.

Як показала практика, протиріччя між системою і особистістю ефективніше вирішуються в ті періоди, коли система сама інтенсивно розвивається, і коли вихованець відчуває свою причетність до її створення і функціонування, коли він не “гвинтик”, а творець. Отже, розвиток виховної системи є умовою розвитку особистості, а головний критерій ефективності розвитку виховної системи – розвиток вихованців.

Створення результативної виховної системи неможливе без спеціальної діяльності по її моделюванню. Моделювання – це метод пізнавальної і управлінської діяльності, який дозволяє адекватно і цілісно відтворити в модельних уявленнях сутність, найважливіші якості і компоненти системи, одержати інформацію про її минуле, справжнє і майбутнє, можливості і умови побудови, функціонування і розвиток.

Пристаючи до моделювання системи патріотичного виховання, ми виходили з врахування потреб юних громадян бути вільними членами суспільства, і водночас відповідальними, готовими до гуманістичної взаємодії і разом з тим до самоствердження та самореалізації своїх сутнісних сил. При цьому учні мають бути певними, що їх життя, здоров’я, честь і гідність, права, інтереси будуть надійно захищені за умови становлення в Україні правової демократичної соціальної держави, громадянського суспільства, ринкових відносин, політичного й ідеологічного плюралізму. Окрім цього система патріотичного виховання має враховувати реалії сьогодення. Необхідність розробки моделі патріотичного виховання обумовлена, по-перше, потребами суспільства і держави в підготовці свідомих громадян-патріотів, трудівників, спроможних забезпечити стабільність і розвиток держави, по-друге, потребами конкретних навчальних закладів мати науково обґрунтовану концепцію патріотичного виховання, яка б сприяла пошуку шляхів переходу на нову парадигму виховання. Така модель є основою для подальшої розробки програм, планів виховної роботи (див. рис. 1).

Визначаючи вихідні позиції моделювання, ми орієнтувались на змістовну стратегію проектування, завдяки якій збільшуються можливості трансформувати модель системи до рівня особливого і одиничного, тобто ввести в неї специфічний компонент, намітити шляхи переходу від загальної моделі до варіативної, яка б дозволила враховувати особливості і можливості конкретного освітнього закладу.

І. М. Шкільна

СУЧАСНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ РОБОТІ

Необхідність створення сприятливих умов для виховання патріотизму старших підлітків у позаурочній діяльності вимагає консолідації виховних